

S R E D N J O Š K O L S K E I V I S O K O Š K O L S K E
B I B L I O T E K E U V A R A Ž D I N U K A O E L E -
M E N T I N F O R M A C I J S K O G S I S T E M A

Srednjoškolske i visokoškolske biblioteke vrlo su značajan element obrazovnog informacijskog sistema organizacija koje se bave odgojem i obrazovanjem u određenoj regiji.

U radu je iznijeta analiza postojećeg stanja funkcioniranja i organiziranosti biblioteka varaždinskih srednjih škola, viših škola i fakulteta, s prethodnim osvrtom na pojam školskog informacijskog sistema i školskih multimedijjskih informacijsko-dokumentacijskih centara kakvi se predviđaju u obrazovnim organizacijama u bližoj budućnosti.

U zaključnom dijelu iznijet je kritički prikaz koji se odnosi na funkcioniranje i organizaciju školskih biblioteka uzetih kao predmet promatranja, i predložena su mišljenja o mogućnostima poboljšanja organizacije rada biblioteka i korištenja bibliotečnih fondova.

UVOD

"Informacijski sistem je, kako mu to samo ime kaže, sistem o informacijama, ali isto tako i sistem informiranja. On svagdje postoji, čak i tamo gdje nije poznat pod tim imenom".¹⁾

Širenje i prenošenje informacija, posebno u današnjem svijetu koji se sve brže mijenja, u kojem se količina tehničkih, tehnoloških i znanstvenih spoznaja podvostručuje svakih 5-10 godina, neobično je važno i okupira čovjeka današnjice kao izuzetno značajan problem.

Egzaktne i pravovremene informacije omogućuju bržu primjenljivost i produktivnost znanosti, a samim tim i iskorištavanje znanstvenih, tehničkih i tehnoloških pronalazaka čovjeka za njegovu dobrobit.

1) Kliment, S.: *Sistemska analiza-preduvjet ekonomičnosti informacijskog sistema, iz knjige Izgradnja informacijskih sistema uz primjenu elektroničkih računala, u redakciji S. Kliment, Informator, Zagreb, 1976, str.4.*

Posebno mjesto u sistemu informiranja zauzimaju biblioteke. Biblioteke su institucije koje prikupljaju, čuvaju i izdaju korisnicima na upotrebu knjige, časopise, znanstvenu i tehničku periodiku kao i novine. Na taj način one omogućuju informiranje o stanju i razvoju naučno tehničkih dostignuća, o razvoju kulture i obrazovanja kao i razvoju društva u cjelini.

U Varaždinu, gradu bogate tradicije i bogatog kulturnog života, bibliotečna djelatnost ima veliku tradiciju. Tako je već 1838. godine postojala ilirska čitaonica koju je osnovao ilirac Metel Ožegović, a koja "postaje stjecište narodnih preporoditelja, a svrha joj je da širi knjige, novine i časopise hrvatskog, srpskog i ostalih slavenskih naroda".²⁾

Kroz decenije, koji su slijedili, čitaonica je mijenjala nazive i prolazila kroz više ili manje svijetla odnosno tamna razdoblja, no uspjela se održati do 1947. godine kada ulazi u stav današnje Gradske knjižnice i čitaonice "Sloboda".

Gradska knjižnica i čitaonica Sloboda, koja obavlja i matičnu službu³⁾ za biblioteke ove regije, s 950000 tisuća svezaka knjiga i 3000 svezaka kompleta novina i časopisa, uz područna odjeljenja u Vinici i Petrijancu, ima u svom sastavu i posebno samostalno dječje odjeljenje s 13500 svezaka knjiga za djecu od predškolskog uzrasta do završene osnovne škole.

Srednjoškolska i studentska omladina kao i njihovi nastavnici koriste usluge spomenute Gradske knjižnice i čitaonice Sloboda, i usluge biblioteka svojih matičnih škola, visokih škola i fakulteta.

U ovom radu dat je prikaz organizacije i djelovanja srednjoškolskih i visokoškolskih biblioteka u Varaždinu, s osvrtom na uočene nedostatke. Prijedlozi o mogućem poboljšanju rada i razvoja tih biblioteka tek su dotaknuti.

Pri izradi rada korišteni su podaci dobiveni u direktnom usmenom kontaktu s knjižničarom, odnosno osobom zaduženom za rad u biblioteci svake pojedine spomenute škole, odnosno fakulteta.

2) *Milčetić, V.: Gradska knjižnica i čitaonica Sloboda, iz monografije Varaždin, u izdanju Skupštine općine Varaždin, GZH Zagreb, Spektar Zagreb, 1975.*

3) *Zakon o bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekama, član 10, Narodne novine br. 25, 1973.*

1. ŠKOLSKI INFORMACIJSKI SISTEM I ŠKOLSKE BIBLIOTEKE KAO ELEMENT TOG SISTEMA

Školski informacijski sistem je sistem o informacijama, odnosno sistem informiranja u školstvu (osnovnom, srednjem, višem i visokom) koji kao elemente obuhvaća sve medije za širenje i akumuliranje obrazovno odgojnih informacija u školi. Sistem ima multimedijски karakter i obuhvaća slijedeće elemente; školsku televiziju, radio, gramofon, filmove diskoteke, magnetofonske trake grafofolije, dijapozitive, dijafilmove i, naravno, školske biblioteke. Takav sistem omogućava uspješnu kontinuiranu i organiziranu upotrebu i diseminaciju znanstvenih informacija u nastavi i samoobrazovanju.

Poznato je da proces odgoja i obrazovanja zauzima izuzetno važno i poseban položaj kao "najpogodnija društvena jezgra za stvaranje multifunkcionalnih, multidisciplinarnih, multimedijских te drugih multiplicitentnih centara za transfer znanja unutar svih mogućih geopolitičkih okvira, počevši od lokalnih do svjetskih".⁴⁾

Školske biblioteke treba promatrati kao integralni dio takvog procesa odgoja i obrazovanja, one kao posrednici prenose informacije od izvora znanja prema korisnicima (učenicima i njihovim nastavnici), formirajući čitalačku kulturu i čitalačko obrazovanje svojih korisnika. Upravo školske biblioteke daju svojim korisnicima temeljna znanja koja će im u daljnjem obrazovanju ili samoobrazovanju omogućiti samostalno traženje i služenje informacijama u većim bibliotekama, informacijskim centrima, odnosno INDOK 5) centrima.

4) Težak, B.: *Univerzitet kao žarišna društvena jezgra za aktivni transfer znanja na nacionalnom i internacionalnom planu općenito, a u okviru UNISIST-a posebno, Scientia Yugoslavica, 1/1975, br.1, str.1.*

5) *Informaciono-dokumentaciono-komunikacioni sistem (INDOK) predstavlja kompleks interakcija gdje se neki element, podatak, poruka, informacija, najčešće posredstvom nekog materijalnog medija, dokumenta, prenosi, oprema, čuva, pronalazi i iskorišćuje, tako da se komunikacioni lanac zatvara od emisije, outputa, preko medjustanica transmisijske, akumulacije i selekcije, tzv. retrievala, do inputa, apsorpcije". (B. Težak, Informatologija Jugoslavica, br.1, 1969, str.3).*

Zakon o bibliotekama iz 1973. godine⁶⁾ dijeli biblioteke prema djelatnosti na samostalne i biblioteke u sastavu, a prema zadacima i namjeni dijeli ih na opće, specijalne i školske biblioteke. "Biblioteke osnovnih i srednjih škola (školske biblioteke) namijenjene su polaznicima i nastavnicima tih škola, a služe izvršavanju zadataka škola i unapredjivanju nastave".⁷⁾

Školske biblioteke su svojom funkcijom sastavni dio bibliotečne službe užeg zavičajnog područja, zatim republike i cijele zemlje. Iz povijesnog je pregleda vidljivo da su to stare ustanove koje su u prošlosti imale velik utjecaj na narodno prosvjećivanje i širenje kulture pisane riječi. Tako se npr. biblioteka Osnovne škole u Petrijancu kod Varaždina spominje već u 18. stoljeću.⁸⁾

S aspekta današnje situacije školske biblioteke kod nas i u svijetu postaju sve važniji, primaran element školskog informacijskog sistema. Sadržaj i djelokrug njihovog rada sve se više produbljuje i obogaćuje. Kad se danas govori o školskim bibliotekama, onda se ne misli samo na biblioteke osnovnih i srednjih škola, već i na biblioteke predškolskih ustanova i biblioteke visokih škola.

Da bi školske biblioteke mogle dobro funkcionirati i obavljati zadatke, koji se pred njih postavljaju, neophodni su barem najnužniji elementi potrebni za takvo funkcioniranje, a to su potrebne prostorije biblioteka i čitaonica i njihova opremljenost, postojanje zadovoljavajućeg bibliotečnog fonda, zapošljavanje po mogućnosti kvalificiranih knjižničara za rad u bibliotekama i, konačno, adekvatna organizacija samih biblioteka.

Dodatni atribut, koji karakterizira biblioteke budućnosti, je kompjutorizacija školskih biblioteka u sklopu uvođenja suvremene informacijsko-komunikacijske opreme u odgojno obrazov-

6) *Zakon o bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekama*, NN, br. 25, 1973.

7) *Isto*, čl. 15.

8) *Blažeković, T., Furlan, B.: Knjižnica osnovnih škola, Školska knjiga, Zagreb, 1974.*

ne procese. Za školske biblioteke to je tek daljnja budućnost, no s njom treba ozbiljno računati. Do danas je u tom pravcu najdalje stigao Multimedijски centar Referalnog centra Sveučilišta u Zagrebu, koji se zalaže za ispitivanje i uvođenje nove obrazovne tehnologije u nastavni proces, a uloga školskih biblioteka u takvom obrazovnom procesu istaknuta je u publikaciji Multimedijskog centra: "Prosvjetno pedagoška služba u našoj republici nastoji inicirati osnivanje tzv. multimedijских centara u obrazovnim ustanovama, kako bi se utro put novoj nastavnoj tehnologiji u našim srednjim školama, i eliminirala kruta organizaciona šema podjele na razrede i 45-minutne nastavne jedinice. Takav centar koji nastaje logičnim proširenjem djelatnosti školske knjižnice i čitaonice trebao bi, između ostalog, omogućiti i postepeno uvođenje individualizirane nastave pomoću kompjutora. Osim knjiga, časopisa, filmova i magnetofonskih vrpca u takvom bi centru bila smještena i oprema za pristup informacijama koje su pohranjene u nekonvencionalnim medijima kao i konverzijski terminali time-sharing sistema". 9)

Organizacija rada suvremenih školskih biblioteka trebala bi se, dakle, u potpunosti mijenjati sa svrhom uklapanja u moderne škole informacijsko-dokumentacijske centre. U sklopu takvih centara školske knjižnice mogu u potpunosti opravdati svoju ulogu odgajatelja aktivnog, samostalnog i inteligentnog čitaoca i korisnika informacija.

2. SREDNJOŠKOLSKE I VISOKOŠKOLSKE BIBLIOTEKE U VARAŽDINU

Analitički prikaz postojećeg stanja organiziranosti i djelovanja srednjoškolskih i visokoškolskih biblioteka Varaždina dat je na temelju razgovora (intervjua) s osobama zaduženim za rad u pojedinim bibliotekama promatраних škola kao i na temelju posjeta bibliotekama tih škola, a podaci koji se navode u analitičkom pregledu odnose se na prostorije biblioteka i čitaonica i njihovu opremljenost, postojeći bibliotečni fond, periodiku, radno vrijeme knjižničara i njihove obveze, način i vrijeme izdavanja knjiga te plan razvoja pojedine biblioteke.

2.1. Biblioteka Srednjoškolskog centra "Gabrijel Santo"

Srednjoškolski centar "Gabrijel Santo", odnosno bivša Gimnazija, jedna je od najstarijih škola te vrste u Hrvatskoj, a osnovali su je Isusovci 1636. godine.

9) Makanec, B.: *Priručnik za nastavu pomoću kompjutora u Multimedijском centru škole, Zagreb, 1976, str.5.*

Srednjoškolski centar "Gabrijel Santo" danas ima 1115 učenika polaznika. Paralelno s razvojem škole razvijala se i biblioteka škole, pa tako najstariji primjerci knjiga, koji se čuvaju u biblioteci, potječu još iz stare nastavničke biblioteke iz 18. stoljeća.

Bibliotečni fond biblioteke broji 10057 naslova, odnosno 11827 primjeraka knjiga, zatim 15 naslova stručnih časopisa i 10 naslova novina koje škola prima u po 2, odnosno 3 primjerka. Jedan manji dio spomenutog bibliotečnog fonda (stručna literatura) raspoređen je po nastavničkim kabinetima, dok se glavni dio knjiga čuva i izdaje na korištenje u samoj biblioteci. Biblioteka je smještena u prostoriji veličine 60 m² u kojoj su knjige raspoređene na visokim otvorenim drvenim policama metalne konstrukcije. Neposredno uz biblioteku nalazi se još jedna veća prostorija koja bi trebala služiti kao čitaonica za učenike i nastavnike, no koja sada, zbog prekapacitiranosti škole, služi kao učionica za izvodjenje nastave.

U biblioteci je kao knjižničar zaposlen profesor hrvatskog ili srpskog jezika, koji tu provodi 14 sati tjedno. Zadaci knjižničara su da radi na opremanju i čuvanju knjiga u biblioteci, da radi na obradi, klasificiranju i katalogiziranju bibliotečnog fonda kao i da provodi posudbu odnosno pozajmljivanje knjiga učenicima i nastavnicima. Knjižničar, nadalje, vodi grupu učenika knjižničara koji sada sredjuju biblioteku i pripremaju prijelaz kataloga na Univerzalni decimalni klasifikacijski sistem.

Knjižničar je takodjer zadužen za nabavku knjiga pri čemu konzultira t.j. suradjuje sa stručnim aktivima nastavnika, s profesorima hrvatskog ili srpskog jezika i profesorima filozofije. Nabavka knjiga obavlja se isključivo kupnjom iz vlastitih sredstava škole. U školskoj godini 1979/80. bilo je planirano da se utroši za kupnju knjiga 60.000 dinara. Do unatrag nekoliko godina škola je upotpunjavala svoj bibliotečni fond i poklonima koje je redovito dobivala od Republičkog fonda za kulturu.

Planom razvoja biblioteke predvidja se uredjenje još triju specijaliziranih učionica koje bi bile neposredno povezane s bibliotekom, ponovno uredjenje učionice uz biblioteku u učeničku i nastavničku čitaonicu i povećanje bibliotečnog fonda.

2.2. Biblioteka školskog centra za stručno obrazovanje metalskih i elektrotehničkih kadrova

Po broju učenika to je jedan od većih školskih centara u Varaždinu (broji 1310 učenika). Centar je osnovan 1962. godine intencijom tadašnje Srednje tehničke strojarske škole sa školom učenika u privredi.

Biblioteka škole smještena je u prostoriji koja zauzima 20 m² i u kojoj se čuva bibliotečni fond od 2720 naslova, odnosno 3311 primjeraka knjiga. Škola također prima 35 naslova stručne periodike i novina u po nekoliko primjeraka. Knjige su smještene u zatvorenim drvenim ormarima sa staklenim vratima.

Za rad u biblioteci zadužen je nastavnik zemljopisa koji pola radnog vremena radi u nastavi, a tri sata dnevno radi u biblioteci. Knjige su katalogizirane, izdavanje se vrši pomoću džepića. Škola za sada nema čitaonice, no učenicima je omogućeno da vrijednija enciklopedijska i slična izdanja, koja se ne posudjuju van biblioteke, koriste u samoj biblioteci.

Iz podataka za školsku godinu 1977/78, odnosno 1978/79. vidljiv je rast broja korisnika biblioteke; u školskoj godini 1977/78. knjige je koristilo 989 učenika i nastavnika, dok je u slijedećoj, 1978/79, školskoj godini bilo već 1150 korisnika.

Nabavka knjiga za biblioteku obavlja se isključivo kupnjom iz vlastitih sredstava škole. Knjige se naručuju u više navrata kroz godinu, ovisno o potrebama i zahtjevima stručnih aktivista nastavnika, a za samu nabavku zaduženi su knjižničar, nastavnik hrvatskog ili srpskog jezika i pedagog škole.

Razvojem biblioteke predviđa se prostorno proširenje prostorija namijenjenih za biblioteku, čitaonicu i za smještaj svih drugih izvora i nosilaca obrazovnih informacija, kao što su filmovi, magnetofonske trake, dijafilmovi i slično, kao i za smještaj potrebne opreme. U takvom novom školskom informacijskom centru trebali bi se u budućnosti naći i terminali (školski centar za stručno obrazovanje metalskih i elektrotehničkih kadrova već posjeduje mini kompjutor).

Perspektivni razvoj predviđa također i povećanje i kontinuirano nadopunjavanje postojećeg bibliotečnog fonda.

2.3. Biblioteka školskog centra za obrazovanje naft- nih, geoistraživačkih, rudarskih i metalških kad- rova

Rudarski školski centar ima 2050 učenika polaznika, pa je tako po broju učenika najveći srednjoškolski centar u Varaždinu. Stara rudarska škola, iz koje se razvio današnji školski centar, osnovana je 1939. godine. Uporedo s razvojem škole razvijala se i školska biblioteka, pa ona danas posjeduje bibliotečni fond od 4800 naslova, odnosno 7020 primjeraka knjiga. Biblioteka tako - djer prima 16 naslova stručne periodike i časopisa ukupno u 60 primjeraka.

Biblioteka škole smještena je u prostoriji od 25 m² u kojoj su knjige rasporedjene na visokim drvenim otvorenim policama metalne konstrukcije. Jedan manji dio stručne literature spomenutog bibliotečnog fonda rasporedjen je po nastavničkim kabinetima. Uz samu biblioteku nalazi se vrlo lijepo uredjena čitaonica veličine 35 m² s 20 radnih mjesta koju koriste učenici i nastavnicu škole.

U knjižnici je zaposlen diplomirani knjižničar (viša stručna sprema). Knjige su katalogizirane, a posudba se vrši pomoću djepića. Vrijedniji primjerci knjiga se ne posudjuju, već se mogu koristiti u čitaonici. Osim redovitih knjižničarskih poslova (obrada, klasifikacija, katalogizacija i izdavanje knjiga) knjižničar vodi i uenički Klub dobre knjige. Klub povremeno organizira izložbe novijih izdanja knjiga, tematske izložbe, priredjuje književne večeri i slično.

Nabavka knjiga obavlja se uglavnom kupnjom iz vlastitih sredstava škole, a prema prijedlozima stručnih aktiva i predmetnih nastavnika. Jedan manji broj knjiga dobio je Klub dobre knjige u vidu poklona od izdavačkog poduzeća Mladost.

Perspektivni razvoj biblioteke predvidja:

- prostorno proširenje u vidu još jedne prostorije u kojoj bi bio smješten katalog i radno mjesto knjižničara,
- povećanje bibliotečnog fonda,
- nabavka ormarića za časopise u čitaonici,
- formiranje glazbenog Centra u skupu biblioteke s diskotekom ploča klasične, zabavne i druge glazbe,
- suradnja s Gradskom knjižnicom i čitaonicom Sloboda,
- posjeti učenika Sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu.

2.4. Biblioteka Školskog centra 32. divizija

Školski centar 32. divizija bavi se obrazovanjem ugostiteljskih, trgovinskih, drvoobradjivačkih i obučarskih kadrova te obrazovanjem učenika na stručnom osposobljavanju. Škola ima 1320 učenika polaznika.

Školska biblioteka je privremeno smještena u kabinetu za matematiku veličine 22 m². Bibliotečni fond iznosi 3535 naslova, odnosno 5871 primjeraka učeničke biblioteke, i 1693 naslova nastavničke stručne biblioteke. Osim toga biblioteka prima 43 naslova stručne periodike i časopisa, svaki u po nekoliko primjeraka. Knjige se u biblioteci čuvaju na visokim otvorenim drvenim policama metalne konstrukcije, a knjige iz nastavničkog bibliotečnog fonda rasporedjene su po kabinetima nastavnika.

Za rad biblioteke zadužen je nastavnik (viša stručna sprema), koji u biblioteci radi 3,5 sati dnevno, a ostalo vrijeme radi kao referent za učenička pitanja. Knjige su katalogizirane, po sudjivanje se vrši pomoću djepića.

Bibliotečni fond biblioteke postupno se iz godine u godinu povećava isključivo kupnjom iz vlastitih sredstava škole. Prema potrebama i prijedlozima stručnih aktiva i pojedinih predmetnih nastavnika nabavku obavlja nastavnik zadužen za rad u biblioteci nekoliko puta u godini.

U toku tekuće 1980. godine planira se uređenje dviju prostorija u podrumskom dijelu zgrade, a u kojima bi bile smještene biblioteka i čitaonica za učenike i nastavnike. Zgrada škole je nova pa su predviđene podrumске prostorije suhe, svijetle i tople s centralnim grijanjem, a i unutarne uređenje prostorija bit će adekvatno za jednu modernu školsku biblioteku i čitaonicu.

2.5. Biblioteka Školskog centra za stručno obrazovanje tekstilnih kadrova

Tekstilni školski centar osnovan je 1961. godine i danas ima 850 učenika polaznika. Škola raspolaže s bibliotečnim fondom od 3639 naslova, odnosno 4198 primjeraka knjiga, i uz to prima 12 naslova stručne periodike i časopisa u po 2 primjerka.

Nažalost, Tekstilni školski centar jedini je školski centar u Varaždinu koji nema nikakvih prostorija u kojima bi taj

bibliotečni fond bio sakupljen na jednom mjestu i tako bio dostupan učenicima. Knjige su rasporedjene u nastavničkim kabin^utima, i o nastavn^{ic}ima ovisi hoće li i na koji način posudjiva^{ti} učenicima knjige za koje su, prema svojim stručnim područjima, zaduženi. Organi upravljanja Tekstilnog školskog centra svjesni su neodrživosti ovakve situacije. U najskorije vrijeme planira se proširenje prostorija škole, a paralelno s time i osiguranje potrebnih prostorija za školsku biblioteku i čitaonicu.

2.6. Biblioteka Škole za medicinske sestre

U prostorijama dijela zgrade Uršulinskog samostana smještena je škola za medicinske sestre, osnovana 1958. godine. U školskoj godini 1979/80. nastavu u školi pohađa 596 učenika.

Školska biblioteka smještena je u prostoriji od 20 m² u kojoj su knjige rasporedjene u drvenim zatvorenim ormarima sa staklenim vratima. Bibliotečni fond biblioteke broji 1500 naslova, odnosno 2776 primjeraka knjiga. Škola nadalje prima 13 naslova stručne periodike i časopisa te 11 naslova novina i drugih listova u po nekoliko primjeraka.

Za rad biblioteke zadužen je nastavnik hrvatskog ili srpskog jezika koji u biblioteci radi 2 puta tjedno po dva školska sata. Knjige nisu katalogizirane pa se posudjivanje vrši upisivanjem u posebnu bilježnicu.

Prema preporuci predmetnih nastavnika i stručnih aktiva nastavnika nabavku knjiga obavlja nastavnik zadužen za rad biblioteke. Nabavka se obavlja isključivo kupnjom iz vlastitih sredstava škole.

Do 1985. godine planira se izgradnja nove zgrade u sklopu bolničkog centra u kojoj bi trebale biti smještene i prostorije škole za medicinske sestre. U toj novoj modernoj školi nastavnička biblioteka bit će smještena u kabinetima nastavnika, a učenička biblioteka i čitaonica dobit će takodjer potreban i adekvatan prostor i opremu.

2.7. Biblioteka Muzičke škole

Srednja i osnovna Muzička škola u Varaždinu, s tradicijom od 150 godina, ima danas 90 učenika polaznika, a smještena je u staroj, oronuloj, nepodobnoj zgradi u kojoj se može tek živo-

tariti. I taj podatak sigurno pridonosi činjenici što škola predstavlja specifičan primjer organizacije nastave i ne posjeduje ni nastavničku ni učeničku biblioteku.

Obavezni općeobrazovni predmeti ne slušaju se, naime, u prostorijama matične škole, već učenici te predmete slušaju "gostujući", do nedavno, u staroj Varaždinskoj gimnaziji, a u školskoj godini 1979/80. općeobrazovni predmeti su se slušali u Tekstilnom škoklskom centru. U prostorijama matične škole predaju se samo stručni, glazbeni predmeti. Za izvodjenje tog stručnog dijela nastave potrebne su note, pa svaki nastavnik, ovisno o usmjerenju, posjeduje nototeku za koju je zadužen i koju, prema potrebama, nadopunjuje, kompletira i posudjuje učenicima. U toku su pripreme za izgradnju Školskog centra za kulturu i umjetnost, a ta izgradnja bi trebala biti gotova do kraja 1982. godine. U modernoj zgradi novog centra naći će svoje mjesto i stara Varaždinska Muzička škola, a Školski centar za kulturu i umjetnost imat će, svakako, i novu biblioteku i čitaonicu za učenike i nastavnike.

2.8. Biblioteka Više tekstilne tehničke škole

Viša tekstilna tehnička škola osnovana je 1961. godine i danas ima upisanih 410 redovnih i izvanrednih studenata. U prvim godinama nakon osnutka škole biblioteka škole razvijala se vrlo sporo, da bi tek posljednjih godina povećanje bibliotečnog fonda imalo veći trend rasta, no još uvijek nedovoljan. Tako bibliotečni fond škole danas iznosi svega 710 naslova, odnosno 725 primjeraka knjiga i 15 naslova stručne periodike i časopisa u po nekoliko primjeraka.

Biblioteka je smještena u većoj, zračnoj i svijetloj prostoriji od 40 m² u kojoj su knjige rasporedjene u zatvorenim drvenim ormarima sa staklenim vratima. Ova ista prostorija služi i kao čitaonica za studente i nastavnike s 25 radnih mjesta. Jedan dio prije spomenutog bibliotečnog fonda rasporedjen je po nastavničkim kabinetima.

Za rad biblioteke zadužen je nastavnik koji, uz svoje obveze u nastavi, radi 2 puta tjedno po dva sata u biblioteci. Knjige nisu katalogizirane pa se posudba vrši upisivanjem u bilježnicu.

Nabavka knjiga za biblioteku obavlja se kupnjom iz vlastitih sredstava škole. Ovisno o potrebama i ovisno o novim izdanjima, nastavnici preporučuju nabavku knjiga za svoje stručno područje.

Planom razvoja biblioteke predvidja se povećanje bibliotečnog fonda i povećanje prostorija potrebnih za biblioteku i čitaonicu.

2.9. Biblioteka Više geotehničke škole

Viša geotehnička škola je najmladja visokoškolska ustanova u Varaždinu. Osnovana je 1970. godine i smještena u vrloj lijepoj, modernoj, novosagrađenoj zgradi. Školu pohađa 300 redovnih i izvanrednih studenata.

Biblioteka škole smještena je u prostoriji od 40 m². Knjige se čuvaju u zatvorenim drvenim ormarima sa staklenim vratima. Neposredno uz biblioteku nalazi se i čitaonica veličine 60 m² s 30 radnih mjesta. Biblioteku i čitaonicu koriste studenti i nastavnici škole.

Bibliotečni fond iznosi 1200 naslova, odnosno 3000 primjeraka knjiga te 15 naslova stručne periodike i časopise koje škola prima u po nekoliko primjeraka. Jedan dio spomenutog bibliotečnog fonda raspoređen je po nastavničkim kabinetima gdje čini priručnu nastavničku biblioteku.

Za rad biblioteke zadužena je osoba koja je ujedno i referent za studentska pitanja (viša stručna sprema). Knjige su katalogizirane. Nabavka knjiga prepuštena je predmetnim nastavnicima koji prema potrebama naručuju knjige za svoje stručno područje.

2.10. Biblioteka Fakulteta organizacije i informatike

1962. godine osnovana je Viša ekonomska škola u Varaždinu, koja 1974. godine prerasta u Fakultet organizacije i informatike. Paralelno s razvojem škole razvijala se i biblioteka u sklopu škole odnosno fakulteta.

Fakultetska biblioteka danas radi u sklopu Jedinice udruženog rada za znanstveni i stručni rad fakulteta. Korisnici biblioteke su studenti i nastavnici fakulteta (1700 redovnih i izvanrednih studenata).

U pet prostorija ukupne površine 100 m² smještene su:

- čitaonica sa 37 radnih mjesta,
- spremište knjiga (2 prostorije),
- katalog, izdavanje knjiga, primanje studenata i nastavnika (dviije prostorije).

Knjige se čuvaju na visokim metalnim policama montažne konstrukcije. Ukupna dužina zaposjednutih polica iznosi 735 metara.

Bibliotečni fond Više ekonomske škole, koji je 1962. godine (godina osnutka) iznosio 622 primjerka, rastao je paralelno s razvojem škole i proširenjem nastavnog plana i programa, pa on da nas iznosi 14321 primjerak, odnosno 9633 naslova.

Biblioteka prima ukupno 274 naslova stručne periodike i časopisa, od čega su 147 domaći, a 127 strani naslovi.

U biblioteci se koristi Univerzalni decimalni klasifikacijski sistem. Postoje abecedni, stručni, mjesni i matični katalog. Prva tri su pisana strojem i služe korisnicima za pronalaženje literature.

Za periodična izdanja postoji posebna kartoteka u kojoj su naslovi svrstani abecednim redom. Časopisi su rasporedjeni na posebnim policama, zasebno za čitaonicu, zasebno za biblioteku, i zasebno za korištenje nastavnika.

Na posebnoj polici izlažu se ponude i katalogi domaćih i stranih izdavača kako bi ih mogli koristiti nastavnici i studenti. U biblioteci su zaposlena dva knjižničara u stalnom radnom odnosu i dva studenta u privremenom radnom odnosu (student servis).

Biblioteka je za korisnike otvorena svakog dana od 7-14 sati, a čitaonica od 7-19 sati.

Osnovni poslovi knjižničara su slijedeći:

- nabavka knjiga i periodike,
- oprema knjiga i periodike,
- obrada knjiga i periodike,
- izdavanje knjiga i periodike,
- klasifikacija knjiga,
- katalogizacija knjiga.

Nabavku knjige obavljaju nastavnici Fakulteta u dogovoru s radnicima biblioteke. Nastavnici željenu knjigu naručuju ispunjavanjem posebne kartice koju predaju knjižničaru, a ovaj, prema toj kartici, piše narudžbe, tj. naručuje knjige. Narudžbe za domaća izdanja dostavljaju se direktno izdavaču, a strana izdanja naručuju se preko uvoznika strane literature (npr. izdavačka kuća Mladost, Zagreb). Svaku narudžbu potpisom ovjerava radnik biblioteke koji je narudžbu napisao i voditelj biblioteke i izdavačke djelatnosti.

Predviđa se da se u skoroj budućnosti bibliotečni prostor poveća, bibliotečni fond učini dostupnijim korisnicima, osuvremeni sveukupna organizacija te razvije suradnja s ostalim bibliotekama.

Fakultet organizacije i informatike priprema se za uvođenje aktivnog mikrofila u svoju radnu organizaciju što će uvjetovati značajnim promjenama u radu i organizaciji biblioteke. Već u prvoj fazi uvođenja mikrofila predviđa se mikrofilmiranje i distribucija mikropublikacija.

Planira se takodjer i određena suradnja, odnosno povezivanje djelatnosti biblioteke s djelatnošću Centra za informatiku, što bi bio početni temelj, tj. pretpostavka za stvaranje INDOK sistema na Fakultetu.

Biblioteka Fakulteta organizacije i informatike aktivno se priprema za sve ove i eventualne druge promjene i inovacije.

3. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Srednjoškolske i visokoškolske biblioteke u Varaždinu svojom opremom, postojećim bibliotečnim fondom, postojećim prostorijama i opremljenošću istih, ne zadovoljavaju u potpunosti potrebe korisnika kojima bi trebale služiti.

Postojeći bibliotečni fond biblioteka je skroman, prostorije biblioteka i čitaonica više su nego skučene, a diseminacija i informacija, širenje novih znanja iz naučno-tehničkih disciplina kao i širenje misli lijepe književnosti, moguće je samo u nedovoljnoj mjeri pa su tako korisnici biblioteka, srednjoškolska i studentska omladina i njihovi nastavnici, u određenoj mjeri, prikraćeni u korištenju bibliotečnih usluga.

Situacija ipak ima i svijetlijih strana. Treba istaknuti biblioteke nekih srednjih škola koje u granicama svojih mogućnosti pokušavaju na najbolji mogući način približiti knjigu, časopise, novine, pa čak i glazbu svojim korisnicima.

Neke od biblioteka u postojećim uvjetima rade maksimalno funkcionalno i pripremaju se za nove inovacije i promjene radi bolje organizacije i kvalitete rada.

Daljnji zajednički razvoj srednjoškolskih i visokoškolskih biblioteka u Varaždinu pretpostavlja određeni vid međusobnog povezivanja svih biblioteka, možda u vrstu regionalne mreže bi

blioteka srednjih i visokih škola. Kvalitativno funkcioniranje ovakve mreže srednjoškolskih i visokoškolskih biblioteka pretpostavljalo bi i stalnu, aktivnu suradnju s Gradskom knjižnicom i čitaonicom Sloboda, kao matičnom bibliotekom za ovo područje.

Medju prvim aktivnostima tako međusobno povezanih biblioteka trebalo bi, možda, biti stvaranje i primjena jedinstvenog principa obrade bibliotečne gradje, kao i međubibliotečno pozajmljivanje i razmjena knjiga i publikacija.

Slijedeći korak mogao bi, možda, biti stvaranje zajedničkog centralnog kataloga bibliotečnih materijala i na taj način stvaranje jedinstvenog bibliotečno - informacijskog sistema.

Svaka srednjoškolska i visokoškolska biblioteka i dalje bi zadržala svoje mjesto u nastaloj mreži biblioteka, samo uz funkcionalniju organizaciju i bolju podjelu rada što bi rezultiralo boljom kvalitetom rada, a na zadovoljstvo korisnika kojima bi biblioteke prvenstveno trebale služiti.

Zahvaljujem Bergstein prof. Aleksandru na korisnim i stručnim savjetima koje mi je pružio prilikom izrade ovog rada, kao i na napisanoj recenziji za rad.

L I T E R A T U R A

1. Kliment, S.: *Sistemska analiza - preduvjet ekonomičnosti informacijskog sistema, iz knjige Izgradnja informacijskih sistema uz primjenu elektroničkih računala, redakcija S.Kliment, Informator, Zagreb, 1976.*
2. Milčetić, V.: *Gradska knjižnica i čitaonica Sloboda, iz monografije Varaždin, GZH Zagreb, Spektar, Zagreb, 1975.*
3. Težak, B.: *Univerzitet kao žarišna društvena jezgra za aktívni transfer znanja na nacionalnom i internacionalnom planu općenito a u okviru UNISIST-a posebno, Scientia Yugoslavica, SYUF 1/1975.*
4. Težak, B.: *Informatologija Yugoslavica, 1/1969.*
5. Blažeković, T., Furlan, B.: *Knjižnice osnovnih škola, Školska knjiga, Zagreb, 1974.*

6. *Makanec, B.: Priručnik za nastavu pomoću kompjutora u Multi-medijskom centru škole, Zagreb, 1976.*
7. *Zakon o bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekama, Narodne novine, br.25, 1973.*
8. *Jugoslovenski seminar o primeni računara u bibliotekama, Zbornik radova u redakciji J.Kokole, Partizanska knjiga-Znanstveni tisak, Ljubljana 1973.*
9. *Jugoslavensko savjetovanje o primjeni kompjutora u bibliotekama, Zagreb 28-30.ožujka 1977, Hrvatsko bibliotekarsko društvo, Zagreb, 1977.*
10. *Podaci dobiveni prilikom posjete i razgovora s osobama zaduženim za rad u biblioteci svake pojedine promatrane škole, u ožujku 1980.godine.*

Primljeno: 1980-11-27

Dugandžić V. The Secondary-School and College Libraries at Varaždin as an Element of the Information System

S U M M A R Y

Secondary-school and college libraries are regarded as a significant element in the educational information system of the organizations that engage in educational and training work in a particular area.

After reviewing the main features of the school information system and the school multimedia information and documentation centres, as envisaged in educational establishments in the near future, the paper furnishes an analysis of the current functioning and organization of the secondary-school and college libraries at Varaždin.

In the concluding part of the paper is given a critical assessment of the work and organization of the libraries under consideration, together with some suggestions for possible improvement in the functioning of the libraries and the use of their facilities.